

kívül ifjúkori érdeklődésének tartósságát bizonyítja: már 1903-ban „A fősvény”-t fordította, majd a teljes Molière-oeuvre magyarítását tervezte, s 1908-ban is foglalkoztatta a Molière-művek színrevitelének gondolata.

A kötet terjedelmesebb része Móricz kisebb írásait közli. Tartalmilag — az író széleskörű érdeklődésének megfelelően — igen gazdag, formailag rendkívül változatos az anyag. A szerkesztő éppen ezért megírásuk megállapítható időrendjében adja közzé az egyes darabokat. Találunk köztük teljesen kész, ismeretlen okból nem publikált novellát, rajzot, mint pl. a „Szegénygondozás”, „Vasárnap délután”, továbbá a Móricz Lili svájci nyaralásának élményeiből született öt kis írást; akad olyan is, amely az író életében német fordításban jelent meg a Pester Lloydban, de magyar eredetije csak most látott napvilágot („Karácsonykor jobban fáj”, „Az aranyos asszony”), és vannak olyanok, amelyek Móricz életében rádióelőadásban vagy vidéki felolvasásokon a nyilvánosság elé kerültek, de nyomtatásban nem jelentek meg. („Májusi eső”, „A koldus Napoleon”, „A ló és az ember”).

Tartalmuk és az író életében való jelentőségük szerint is fontosak Móricz előadásai, beszédei. A már említett szépirodalmi felolvasásain kívül közli a kötet a Móriczra oly nagy hatást tett felvidéki utak egyikén elhangzott előadását, egy a Magyar Írók Szalonjában tartott felolvasást, amellyel a Nyugat szerkesztőjeként az írókat és az olvasókat igyekezett közelebb vinni egymáshoz. A harmincas évek második felében sűrűn tartott rádióelőadásai közül is közül a kötet néhányat. Ezekben az országjárása során látott biztató vagy elkomorító élményeit, gazdasági és társadalmi változást kereső elképzeléseit tárta e minden más formánál szélesebb nyilvánosság elé. A rádiónak készített műsorösszeállításai a régebbi magyar irodalomról vallott nézeteinek érdekes dokumentumai, Schöpflinnel, Kodolányival, Káplár Miklóssal kapcsolatos beszédei a kortársművészekkel való viszonyának bizonyítékai.

Különösen érdekesek végül a kötetnek azok a darabjai, amelyeket hírből, Móricz irodalmi terveiből ismertünk már, és melyek egy-egy véglegesen más formában megírt munkájához kapcsolódnak. Ilyenek a töredékben maradt „Mater dolorosa” és a „Kertem regénye”, a Csibe-élményből táplálkozó „Rodostó utca 77” és „A konyha”, az Erdély trilógia negyedik kötetéhez készült „Békés Gáspár” c. vázlat, a Bethlen Gáborral foglalkozó „Az építő fejedelem” s a „Vázlatok az Életem regényéhez”. Ezek annál jelentősebbek, mert egy-egy téma kidolgozása több formában Móricz tudatos írói módszeréhez tartozott, s így a nagy író alkotóműhelyébe engednek közvetlen bepillantást.

A kötet előszava a most publikált anyagot a kiadatlan írások mintegy harmadának mondja. Ha a hagyatéknak ez talán a leg-érdekesebb része is, mégis figyelmeztetés könyvkiadásunknak, hogy csaknem húsz évvel legnagyobb kritikai realista regényírónk halála után mihamarabb sort kell keríteni teljes életművének közzétételére.

F. Csanak Dóra

Füzetek a Tanácsköztársaság színházpolitikájáról. Mályuszné Császár Edit: A Magyar Tanácsköztársaság szintügyi iratai az országos levéltárban (Adattár). Bp. 1959. Színháztudományi és Filmtudományi Intézet. Országos Színház-történeti Múzeum. Színház-történeti Füzetek 25. sz. — Staud Géza: A Tanácsköztársaság színházi műsora (Adattár). Bp. 1959. Szính. tört. füz. 26. sz. — Ardó Mária: A Tanácsköztársaság színházi élete a sajtó tükrében (Adattár). Bp. 1959. Szính. tört. füz. 27. sz.

A Színháztudományi Intézet e három bibliográfia megjelentetésével lerakta a Magyar Tanácsköztársaság színházpolitikai tevékenységének történeti feldolgozására irányuló munka alapját, és jelentős mértékben hozzájárult az egész magyar irodalomtörténet e fontos és a múltban elhanyagolt területének felkutatásához. Adataikat nemcsak a színház-, hanem az irodalomtörténetek is haszonnal használhatják fel. Így pl. M. Császár Edit bibliográfiai összeállításában többek közt Balázs Béláról, Kassák Lajosról és Tóth Árpádról találhatók adatok.

Ardó Mária bibliográfiája előszavában arról panaszkodik, hogy nem tudta felhasználni a vidéki szocialista sajtó anyagát. Ennek ellenére dicséretes módon feldolgozta a korabeli szegedi színházi újság közleményeit is. Ha viszont érintkezésbe lépett volna a szegedi, pécsi és debreceni egyetem tudományos kutatóival, és bibliográfiájának összeállításába őket is bevonta volna, ezt a hiányt ki lehetett volna küszöbölni.

Kár, hogy Staud Géza a Tanácsköztársaság színházi műsorának összeállításával együtt, hacsak néhány oldalnyi terjedelemben is, nem kísérlete meg legalább főbb vonalaiban megrajzolni az összegyűjtött adatok alapján a Tanácsköztársaság színházi műsorpolitikájának irányelveit, azt, hogy milyen változást hozott a színházak műsorában a Tanácsköztársaság a forradalom előtti műsorpolitikával szemben.

Kálmán László